

# การจับและสิทธิของผู้ถูกจับ



๓ องค์กรหลักในกระบวนการยุติธรรม มีภาระหน้าที่และการทำงานที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด แต่มีความเหมือนกันอย่างหนึ่งคือ การพิสูจน์ให้เห็นความผิด เพื่อที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย หรือพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา

ตำรวจและหน่วยงานอื่น ๆ ที่กฎหมายให้อำนาจและหน้าที่สืบสวนสอบสวน ตรวจสอบ จับกุม โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะทำได้ กรณีมีตัวผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะผู้กระทำความผิดจะถูกควบคุม ปลดปล่อยชั่วคราว หรือหลบหนี เมื่อสอบสวนเสร็จจะต้องมีความเห็นควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา ส่วนในกรณีไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด จะต้องมีความเห็นงดการสอบสวนหรือให้งดการสอบสวน จากนั้นส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพิจารณาต่อไป

พนักงานอัยการ พิจารณาพยานหลักฐานของทั้งสองฝ่ายที่พนักงานสอบสวนรวบรวม ฝ่ายแรกเป็นพยานหลักฐานของผู้กล่าวหา ว่า เพียงพอ ขาดตกบกพร่องหรือไม่ มีสิ่งใดที่ควรที่จะเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มน้ำหนักพยานหลักฐานของฝ่ายผู้กล่าวหา รวมทั้งต้องนำพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่ง คือฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา (ถ้ามีหรือเสนอมาหรือจำเป็นต้องมี) ใช้ประกอบการพิจารณาก่อนมีความเห็น สั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา ยุติการดำเนินคดีหรืองดการสอบสวน แล้วแต่กรณี

ศาล ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทุกชนิดที่ “คู่ความ” คือโจทก์และจำเลย เสนอต่อศาล ว่าพยานหลักฐานเพียงพอที่จะลงโทษผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือไม่ การใช้ดุลยพินิจรับฟังพยานหลักฐานของศาล ศาลจะยกฟ้องในกรณี เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย (ป.วิ.อาญา มาตรา ๒๒๗)

ส่วนผู้กระทำผิด ที่เรียกว่า ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาหรือจำเลย นั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไว้ ดังจะเห็นได้จาก

เดิมการค้น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจออกหมายค้นเอง ปัจจุบันศาลเท่านั้นเป็นผู้ออกหมายค้น มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๐

การจับ เดิมหมายจับออกโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ นับตั้งแต่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๕ ผู้ออกหมายจับคือศาลเท่านั้นเช่นเดียวกับการออกหมายค้น

การควบคุมผู้ต้องหาที่สถานีตำรวจ จากเดิม ๗ วัน แก้ไขเป็น ๓ วัน ปัจจุบันระยะเวลาเหลือเพียง ๔๘ ชั่วโมง

การสอบสวน จากเดิมพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนตามลำพัง ปัจจุบันมีผู้อื่นร่วมฟังด้วย เช่น การสอบสวนเด็กอายุไม่เกิน ๑๘ ปี จะต้องมิสหวิชาชีพร่วมถามปากคำ การสอบสวนผู้ต้องหาทั่ว ๆ ไปจะต้องมีทนายความหรือบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจร่วมฟังการสอบสวน

จะเห็นได้ว่า การตรวจค้น จับกุม ควบคุม สอบสวน เป็นสิทธิที่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาหรือจำเลย จะต้องได้รับการคุ้มครอง หากผู้มีหน้าที่คือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ที่กฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ไม่ปฏิบัติตาม นอกจากจะผิดกฎหมายแล้วยังเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ด้วย

ในวันนี้ ผู้เขียนขอพูดเรื่องการจับเป็นเรื่องแรก ก่อนวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๐ หรือก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ จะมีผลใช้บังคับ เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับเพียงแต่บอกบุคคลที่จะจับว่า “เขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ไปยังที่ทำการพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” จากนั้นก็จับกุมตัวไปได้ ต่อมาเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๔๐ มีผลใช้บังคับ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจับ มาตรา ๒๓๗ “.....ผู้ถูกจับจะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับโดยไม่ชักช้า ได้รับโอกาสแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก.....”

ปัจจุบันมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา(ฉบับที่๒๒)พ.ศ. ๒๕๔๗ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๔๗ แก้ไข ๕๐ มาตรา ๖ หลักเกณฑ์เฉพาะเรื่องการจับและสิทธิของผู้ถูกจับแก้ไขเพิ่มเติม รวม ๑๘ มาตรา รายละเอียดโดยสรุปในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจับ

ประการแรก เมื่อเจ้าพนักงานหรือราษฎรจะจับใคร ต้องแจ้งให้ผู้จะถูกจับทราบ ว่า “เขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการพนักงานสอบสวนท้องที่ที่ถูกจับ หรือท้องที่ที่เกิดเหตุพร้อมด้วยผู้จับ” (ป.วิ.อาญา มาตรา ๘๓ วรรคแรก)

ประการต่อมา กรณีจับโดยไม่มีหมายจับ เจ้าพนักงานผู้จับจะต้องบอกว่า “คุณ(ท่าน)ถูกจับแล้วในข้อหา.....คุณ(ท่าน)มีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ ถ้าคุณ(ท่าน)ให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และคุณ(ท่าน)มีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้” ส่วนการจับตามหมายจับหรือคำสั่งของศาล จะต้องแสดงหมายจับ อ่านข้อความ ในหมายจับ พร้อมบอกว่า “คุณ(ท่าน)ถูกจับตามหมายจับของศาล.....ที่...../๒๕.....ในข้อหา.....คุณ(ท่าน)มีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ ถ้าคุณ(ท่าน)ให้การถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และคุณ(ท่าน)มีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความได้” ถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการจับกุมที่สามารถดำเนินการได้โดยสะดวกและไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุม ผู้จับต้องดำเนินการให้ ในการนี้ห้ามมิให้เรียกค่าใช้จ่ายใด ๆ แก่ผู้ถูกจับทั้งสิ้น (ป.วิ.อาญา มาตรา ๘๓ วรรคสอง และหนังสือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๘)

ประการที่สาม ผู้จับต้องเอาตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการพนักงานสอบสวนโดยทันที เมื่อถึงแล้วให้ส่งตัวผู้ถูกจับ แก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจของที่ทำการดังกล่าว นอกจากนั้นผู้จับจะต้องแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบ ถ้ามีหมายจับให้แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบและอ่านให้ฟัง (แม้ผู้จับจะกระทำในขณะที่จับกุมแล้วก็ตาม ต้องกระทำอีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งที่สอง) พร้อมมอบสำเนาบันทึกการจับกุมแก่ผู้ถูกจับ (ป.วิ.อาญา มาตรา ๘๔)

ประการสุดท้าย พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจผู้รับมอบตัวผู้ถูกจับ มีหน้าที่แจ้งสิทธิ (ตามป.วิ.อาญา มาตรา ๗/๑) สิทธิของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา ได้แก่

๑. มีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติ หรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหาไว้วางใจ ทราบถึงการจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก

๒. พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว

๓. ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้น

สอบสวน

๔ ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร

๕ ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะผู้จับ คงไม่ละเลยในการปฏิบัติ ไม่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา ไม่หลงลืมหรือกลั่นแกล้งพี่น้องประชาชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หากมีการกระทำที่ตรงข้าม นอกจากไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องการจับแล้ว ความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลให้เจ้าพนักงานผู้จับถูกฟ้องร้องต่อศาล หรือถูกดำเนินคดีในความผิดฐาน เป็น เจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ รวมทั้งภาพลักษณ์ในทางลบเกิดแก่องค์กรของผู้ปฏิบัติ

เพราะฉะนั้น เมื่อเจ้าพนักงานจะจับใคร อย่าลืมปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นะครับ.....



พ.ต.ท.

( สนั่น รัตนธารส )

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ๘ (DSI)

(อดีต พนักงานสอบสวน สภ.บ้านบึง จว.ชลบุรี)

๐๘๑๖๑๓๓๘๘๕